

Östergötlands Hembygdsblad

EN SKÖN SOMMAR

Stämningbild ur boken Högbyminnen
Foto Bo Jansson

önskas alla hembygdsbladets läsare!

Östergötlands Hembygdsförbund

Nr 2-2011

Valda för verksamhetsåret 2011 Styrelsens sammansättning för Östergötlands Hembygdsförbund

Ordförande vald 2011:

Denny Lawrot
Sankta Marias Väg 252
612 93 Finspång
denny.lawrot@centerpartiet.se

Risinge Hbf
0122-201 88
0708-12 06 00

ÖSTERGÖTLANDS HEMBYGDSBLAD

Ges ut av Östergötlands hembygdsförbund.
95 föreningar med ca 20 000 medlemmar är anslutna till förbundet.

Ordinarie ledamöter, valda för åren 2011-2012

Bengt Björner
Brunneby
597 94 Åtvidaberg

bengt.bjorner@telia.com
Björnsäter Hbf
0120-601 71

Joakim Johansson
Skogslyckegatan 56
587 27 Linköping

slottsfogde@gmail.com
0709-31 55 06
Landeryds Hbf

Mikael Johansson
Rösgången 37, 3 tr
602 11 Norrköping

mikael.johansson.381@live.se
Östra Eneby Hbf
011-18 73 95
Mobil: 0768-514082

Roland Karlsson
Vibergsvägen 5
585 97 Linköping

Skeda Hbf
013-870 46

Personliga suppleanter:

Ing-Marie Hagelin
Prästgårdsliden 10B
595 42 Mjölby

ingmarie.hagelin@gmail.com
Mjölby Hbf
0142-100 08

Margaretha Engman
Blockstensgatan 23
603 86 Norrköping

leif-engman@tele2.se
Hbf Vilbergens Vänner
011-16 68 46

Rolf Pettersson
Rökingestigen 45
590 71 Ljungsbro

rolf.k.pettersson@telia.com
Vreta Kloster Hbf
013-660 77

Vakant

Valda för åren 2010-2011

Inga Britta Adolfsson
Medevi Kalvsjö
591 97 Motala

ingabritta.adolfsson@e.lrf.se
Västra Ny Hbf
0141-910 24
Mobil: 070-634 85 14

Bo Sjöqvist
Slåttervägen 9
614 96 Östra Ryd

bogs@telia.com
Östra Ryd Hbf
011-724 24

Personliga suppleanter:

Birgitta Hertin
Lokes Väg 6
612 34 Finspång

birgitta-hertin@telia.se
Risinge Hbf
0122-153 33

Roland Lindebring
Krångestad
590 48 Vikingstad

gnirbednil@telia.com
Gammalkils Hbf
013- 33 12 03

Dan Malmsten
Östergötlands Museum, Box 232
581 02 Linköping

dan.malmsten@ostergotlandsmuseum.se
013-23 03 91

Bo Ragnarsson
Rosenlund
615 92 Valdemarsvik

bosse.ragnarsson@telia.com
Östra Ed Hbf
0123-310 66
Mobil: 0703-13 31 96

Jan Paul Strid
Hargs Västergård Björklunden
590 48 Vikingstad

jan.paul.strid@liu.se
013-822 41

Vakant

ÖSTERGÖTLANDS HEMBYGDSFÖRBUND

Kansli: Tellbovägen 14, 585 64 Linghem
Tel: 076-103 11 39
E-post: kansli@ostergotland.hembygd.se
Hemsida: <http://www.hembygd.se/ostergotland>

Hembygdsbladets redaktion:

Ing-Marie Hagelin
Stig Muhrman
E-post:

0142-100 08
0142-103 71
muhrman@telia.com
ingmarie.hagelin@gmail.com

ÖSTERGÖTLANDS HEMBYGDSBLAD

Ansvarig utgivare: Denny Lawrot
Sankta Marias Väg 252, 612 93 Finspång
Tel: 0122-201 88, mobil: 0708-12 06 00
E-post: denny.lawrot@centerpartiet.se
Utkommer: omkring 15/6, 15/9, 15/12, 15/3
Manusstopp: 15/8, 15/12, 15/5, 15/2

Prenumeration:

50:- på plusgirokonto 89 881-7

Lösnummerpris:

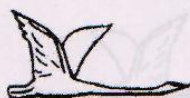
12:-

Annonspis:

Helsida: 1200:-

Halvsida: 600:-

Ideella föreningar 50% rabatt

Odföranden har ordet

Jag är ny ordförande för Östergötlands Hembygdsförbund. En kort presentation av mig själv skule väl låta ungefär så här. Pensionär med ett förflutet inom politiken i Finspångs kommun som egenföretagare. Men också många år som partiombudsman inom

Centerpartiet. Erfarenheterna av hembygdsrörelsen begränsar sig dock till mångårigt medlemskap i Risinge Hembygdsförening.

Det område jag ägnats störst intresse i mitt ideella arbete är att bevara och utveckla en levande landsbygd. Detta har gjort att jag har varit och är engagerad i Leaderarbetet. Denna leaderperiod som ordförande i Leader Gränslandet. Ett område som omfattar hela eller delar av 8 kommuner i 3 län. Detta, mitt intresse för landsbygdsutveckling, gjorde att jag tackade ja på frågan från valberedningen. Jag har ju märkt att just de lokala hembygdsföreningarna i många fall är den ideella kraften som behövs för att utveckla sin bygd. Detta samtidigt som man tittar tillbaka och bevarar den lokala historien.

Att vara ordförande för en så stor organisation, med över 22 000 medlemmar, kräver säkert sin man. Men detta arbete ska vara ett lagarbete där alla goda krafter måste dra åt samma håll. Vi måste tillsammans hitta arbetsformer där vi har förtroende för varandras kunskaper så att vi effektivt kan utnyttja den ideella tiden som står till buds.

Tittar jag i den verksamhetsplan som föreligger för verksamhetsåret 2011-2012 så kan jag konstatera att era förväntningar på styrelsen är stora. Vi ska försöka leva upp till detta. Det är naturligtvis svårt att prioritera i uppdragen då allt förefaller vara viktiga frågor. Ska jag ändå försöka mig på en prioritering så tror jag i det korta perspektivet att vi behöver klara av frågan om ett permanent kansli med en permanent Hembygdskonsulent. I det långa perspektivet skulle jag vilja peka på att aktivera samarbetet med lokala hembygdsföreningen och skolan. Detta tror jag är en viktig fråga. Man ska inte underskatta betydelsen av kunskap om det förflutna för att finna sig tillrätta i framtiden. Dessutom behöva vi skapa intresse hos unga människor för att engagera sig i hembygdsrörelsen.

Jag hoppas vi har ett spännande år framför oss och att vi kan hjälpas åt att flytta fram hembygdsrörelsens position i Östergötland

Denny Lawrot

Innehåll:

Hus med historia – etapp 2	sid 4	Informationslänkar från Riksantikvarieämbetet UV Öst	11
Program för sommaren 2011 på Mjölby Hembygdsgård	5	För kung och fosterland - om soldater och ryttare i Tjällmo 1720-1901	12
Vem har huggit i sten?	6	Östergötlands Hembygdsförbunds Årsmöte 2011	14
Referat natur o kulturvandring	8	Den gamla bilden.	15
Ordets egentliga förstånd	8	Maj Resan	16
Kulturarvssdag i Norrköping	9	Bygdebånd närmar sig 400 anslutna föreningar – Sveriges största kulturdatabas på Internet?	19
Ask-Ekebyborna Hembygdsförening	10		
Högbyboken	11		

Hus med historia – etapp 2

Projektet Hus med historia fortsätter under 2011 med sitt andra och sista år.

Projektet innebär att hembygdsföreningarna kunde söka ekonomiska stöd för vård av sina byggnader. För åtgärder 2011 kom det in 13 ansökningar på knappt 2 miljoner av dessa beviljades 5 stycken medel, Wist fick 200 000 kr i sina halmtak på Fornhemmet,

Regna 170 000 kr för underhåll av tak och skorsten, Ödeshög 50 000 kr för tak och timmerstomme på smedja, Björsäter 100 000 kr invändig renovering Smedstorp och Västra Harg för omläggning av spåntak 30 000 totalt 550 000 kronor.

Representanter från hembygd rörelsen har samrått med länsstyrelsen, vilka beslutar och fördelar

bidragen. Museets antikvarier är rådgivare och kontrollörer.

Det ekonomiska bidraget har inneburit att många byggnadsprojekt på länets hembygdsgårdar kommit till stånd.

Stöd till informationsinsatser kring projektet finnes även 2011, varför Östergötlands hembygdsförbund även i år ansökt om dessa medel, men ännu ej fått beslut om hur stor summa vi kan använda för detta ändamål.

Avslutningsvis hoppas vi på medel för att gagna våra aktiviteter i Östergötland.

Inga Britta Adolfsson

Funderar du på att ge ut en bok?

Vi erbjuder textredigering, illustration, fotografering, formgivning, marknadsföring och förmedlar tryckning.

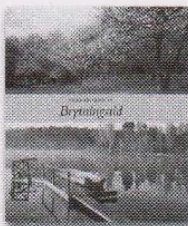
Vill du se några av våra arbeten, titta in på vår hemsida, www.qwack.se

Boken om Nabon Nicholas finns både på svenska och engelska
140 kr + porto

Mark, människor och möten, 180 kr + porto

NÅGRA TITLAR:

Mark, människor och möten av Tord Ericsson

Nabon Nicholas – som skrev "Sista brevet till Sverige" och Nicholas, the Neighbor – who wrote "The Last Letter to Sweden" av Tord Ericsson

Viredabygden IV Brytningstid

Berättelser från Ydre och Fler berättelser från Ydre av Mona Forsberg

Ydreboken 1952–1996

Eksjö 600 år – Människorna och staden

Kate Meurling, grafisk formgivare
Bobo Hermanson, skribent och illustratör

Qwack text & bild

Torget 1, 570 60 Österbymo

Tel. 0381-600 30, 070-341 15 84

kate@qwack.se

www.qwack.se

Program för sommaren 2011 på Mjölby Hembygdsgård

Torsdag 23 juni kl. 18.00	Lövningsgille, resning av midsommarstång
Fredag 24 juni kl. 14.00	Traditionellt Midsommarfirande Arr: Mjölby Hembygdsförening
Lördag 25 juni kl. 15.00	Gudstjänst Arr: Svenska kyrkan
Söndag 3 juli kl. 14.00	Åke Perssons solister Arr: Åke Persson
Lördag 30 juli kl. 16.00 – 22.00	Picnic och pop, sång och musik från scenen
Söndag 7 augusti kl. 17.00	Musical
Söndag 14 augusti kl. 17.00 Musical	Arr: Birgitta Wigforss
Fredag 19 augusti kl. 17.00 – 20.00	Konstrunda
Lördag 20 augusti kl. 11.00 – 17.00	Konstrunda
Söndag 21 augusti kl. 11.00 – 17.00	Konstrunda
Lördag 3 september kl. 12.00 – 17.00	Östgötadagarna
Loppis, visning av museerna	
Söndag 4 september kl. 12.00 – 17.00	Östgötadagarna Hembygdensdag, Musik och visning av museerna Arr: Mjölby Hembygdsförening och Östsvenska Turistrådet
Tisdag 6 september kl. 8.30 – 12.00	Sekelskiftesdagar för skolbarn
Onsdag 7 september kl. 8.00 – 12.00	Sekelskiftesdagar för skolbar
Torsdag 8 september kl. 8.00 – 12.00	Sekelskiftesdagar för skolbarn Arr: Mjölby Hembygdsförening

VEM HAR HUGGIT I STEN?

Historien om en präst och hans gravsten

På Björsäters kyrkogård vilar norr om kyrkan prosten och kyrkoherden Sven Adam Hägerstrand. På gravstenen ligger en granithäll med texten

Prosten

S.A. Hägerstrand

*1-8 1781 †13-11 1858

Församlingen lade stenen år 1954

SVEN ADAM HÄGERSTRAND FÖDD 30-6 1793
KYRKOHERDE FRÅN 29-10 1834 TILL SIN DÖD 23-11 1864

Hägerstrand utnämndes 29 oktober 1834 till kyrkoherde i Björsäter men tillträdde enligt Linköpings Stifts Herdaminnen först under 1835. Första gången vi finner Hägerstrand i Björsäters Kyrkoböcker är dock 1 september 1836 då han och pastorskan Aurora är antecknade som faddrar när Hedvig Mathilda, dotter, till Herr C.G. Bretholtz på Höstbäck, döps. Hägerstrands egen handstil ser vi dock redan i maj detta år i födelseboken.

Några frågor uppkommer omedelbart:

- Vem var prosten Hägerstrand?
- Varför lade församlingen stenen?
- Vart tog den gravvård, som sannolikt funnits tidigare, vägen?

Som kommer framgå i det följande finns ytterligare ett frågetecken:

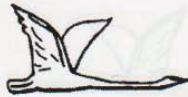
- Vem högg i sten?

Vem var prosten Hägerstrand?

Hägerstrand, som föddes i Norrköping 30 juni 1793 och dog 23 november 1864 av "Gikt och Stenpassion" (=njur- och gallsten), gifte sig 16 september 1824 med Aurora Sophia född af Ekenstam. Hon var som nr 15 av 16 syskon född i Sjögesta 18 april 1799.

Vidare kan konstateras att den årliga sammanfattningen som återfinns i slutet av husförhållningslängderna undertecknats av vice pastor C.E. Möllerstedt vart årsskifte från 1831 till och med 1835. S.A. Hägerstrands namnteckning återfinns här först 1836-12-31.

Det troliga är därför att Hägerstrand, som utnämndes 1834 och som formellt tillträdde 1835, inte flyttade till Björsäter förrän 1836. För detta talar även den vindflöjel med året 1836, som är uppsatt på prästgårdens tiondebod. Det är naturligt om densamma utvisar året då prostens tog prästgården och tjänsten i besittning.

Hägerstrand var enligt källorna ”.. i sin tjänst allvarlig och nitisk. Under hans tjänstetid påminde prästhuset i det fagra Björsäter om forna patriarkaliska förhållanden. Dit vände sig församlingsborna i allehanda angelägenheter och där fingo de råd, hjälp och välplägnad. Dit buro de ock vad de förmådde åstadkomma som bevis af välvilja och förtroende. Till sitt väsen var prosten H enkel och flärdlös. Mot slutet af sin lefnad såg man hans vördnadsbjudande gestalt prydd med ett rikt vitt skägg såsom fordomdags präster ..”

När prosten Hägerstrand dog i november 1864 hade familjen uppenbarligen stora skulder (kanske till en del till följd av den ”välplägnad” prosten bestått sina församlingsbor med). Av kommunalråds- och -stämmoprotokoll kan 1865 nämligen utläsas att Hägerstrands änka sökte extra nödeårsförmån. Protokollet säger: ”Alldenstund berörde Prost under 28½ år[1] såsom pastoratets själsörjare med berömvärd omsorg skött sina åliggande - - tillstyrkes så många nådeår vid berörde Pastorat som i nåder kunde beviljas. -” Änkan fick tre extra nådeår, vilket förklarar varför näste prost, Fagerström, tillträdde först 1869. Ett skäl till att prostänkan fick 3 extra nådeår torde varit att Hägerstrands skulder var vida större än bodels tillgångar samt att den hemmavarande dottern, Catharina Aurora Charlotta, född 1827 var omyndig (d.v.s. ogift).

Varför lade Församlingen stenen?

Att församlingen år 1954 fann sig föranlåten att lägga en sten på Hägerstrands grav tyder på att graven någon gång genom åren blivit utan gravvård. Familjens skuldsättning kan ha inneburit att änkan inte kunde bekosta en (bestående) minnesvård över sin avlidne make. Någon typ av gravsmyckning måste dock ha funnits. Inte minst med tanke på Hägerstrands status och förankring hos församlingsborna. Vart och när denna gravvård försvann är ej känt. Som framgått ovan var Hägerstrand ingen slätstruken präst. Hans minne tycks ha levt kvar långt efter

hans död. Detta kan vara en förklaring till Björsäters Kyrkoråds beslut i oktober 1953 att ”..föreslå att en enkel minnesvård å högst 500:- kronor anskaffas av församlingen att läggas å prosten Hägerstrands grav å kyrkogården.”. Detta blev sedan kyrkofullmäktiges beslut samma månad.

Några ytterligare uppgifter om gravhällen har inte återfunnits i protokollen och alla de som var med om att fatta besluten har gjort Hägerstrand sällskap.

Vem högg i sten?

På minneshällen står att vår prost skulle vara född 1781-08-01 och att han dog 1858-11-13. Primärkällorna (födelse- resp. dödsboken) däremot anger årtalen till 1793-06-30 resp. 1864-11-23.

Att Hägerstrand dog 1864 och inte 1858 beläggs även av att hans namnteckning återfinns i slutet av dödsboken för 1860. Där står 31 december 1860: ”Härefter vidtaga med År 1861 de anbefallda så kallades Ministerial-Böckerna”.

Sista gången prostens handstil återfinns är 8 september 1864. Här kan också noteras att en ny handstil uppträder 22 september samma år. Någon gång mellan dessa datum har Hägerstrand uppenbarligen insjuknat.

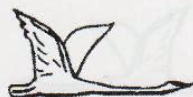
Sista notisen rörande S.A. Hägerstrand återfinns som notis nr 30 i Björsäters dödbok för 1864: ”.död nov. 23 och begravd dec. 11. Prosten och kyrkoherden för Björsätters och Yxnerums församling Sven Adam Hägerstrand. 71 år 4 månader 23 d. Gift. Efterlämnar en omyndig dotter.”

Varför blev datum på hällen fel? Var det beställaren som skrev fel eller var det stenhuggaren som verkliggen ”huggit i sten?”. En ledtråd är kanske följande anteckning i Kassabok för Björsäters kyrkokassa 1948-1956 (LI b:8) som lyder ”Per Sten till prosten Hägerstrands grav... Ver 68. Postgiro 550: -”. Verifikationen finns inte kvar men postgironumret kan ev. ha varit 103 504.

Vem har huggit i sten?

*Bengt Björner,
ordf. Björsäters Hembygdsförening*

[1] Tidspannet maj 1836-november 1865 = 28½ år bestyrker hypotesen att Hägerstrand kom i maj 1836.

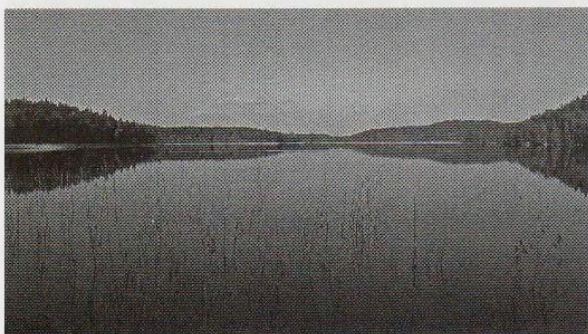

Referat Natur o Kulturvandring

Västra Ny Hembygdsförening anordnade en natur o kulturvandring i trakterna kring Blommedal.

Vandringen började på gamla Blommedals marker före laga skiftet 1856, då Blommedal var betydligt större än 2011. Det betydde att vi samlades på nuvarande Nykyrke gårds utkant och följde sedan nuvarande väg ned till gården Blommedal och Resjön.

Många stopp gjordes bl.a vid de gamla gårdarna Uddvalsby, som försvann när säteriet bildades på 1600-talet. Flera av torpen från denna tid är borta, men finns bevarade på kartor och med alla sina boende i husförhörlängderna.

Resjön i skymningen.

En del av gruppen samlade på Blommedalsvägen med Arne Karlssons rygg när han pekar ut Österby torpgrunder.

Den fagra vårvällen lockade ut 35 gamla och nya Västra Ny bor att andas härlig vårluft tillsammans med historiens vingslag. Guider var Arne Karlsson, Per Arne Resjö samt Inga Britta Adolfsson.

Inga Britta Adolfsson

Foto: Bo Palmgren

Ordets egentliga förstånd

I skymningen av sänkta rullgardiner
låg på sin sotsäng gamle Truls.
En doktor satt bredvid och tummade hans puls
och tolkade med eskulapska miner;
"Nu är din stund för handen, Truls!"

Den sjukes fromma fru stod nära huvudgården.
"Ack himmel", ropte Truls, "jag far
den sista färden
Och lämnar dig min skatt-- o, stund
så smärtefull!"
"Min ängel", sade frun, "sörj ej för min skull!"
"Vad nu din dumma gås -- jag mente
mitt schatull!"
röt gubben till....och for ur världen

Anna-Maria Lenngren.

Kulturarvsdag i Norrköping

För första gången arrangerades kulturarvsdagen på universitetet i Norrköping. Omkring 115 personer medverkade denna gång. Deltagarna såväl som föreläsarna kom från hela länet och visade på bredden av kulturarvsarbetet i Östergötland. Programmet svepte från kulturplanearbete regionalt till biblioteksarbete lokalt, från Rökstenen i sydväst till Norrköpings stadsmuseum i nordost.

Dagen inleddes med att Lars Jonsson, KSM/ Linköpings universitet, Anne Wastesson Jonsson, Norrköpings stadsmuseum och Dan Malmsten Kulturarv Östergötland/ Östergötlands museum, som arrangerar av dagen, hälsade alla välkomna. Därefter berättade Lars och hans kollega Svante Beckman om universitetet i Norrköping och några av utbildningarna där.

Något som kommer att påverka kulturarvsarbetet i länet är den nya kulturplan som skrivs av regionförbundet Östsam. Peter Karlsson gick igenom de nya förutsättningarna och visade på den så kallade samverkansmodellen som genomsyrar planen. Efter Peter fick deltagarna höra om vad som är på gång i arbetet med Kulturarv Östergötland. Dan Malmsten, Elisabeth Strömberg, Tova Sylvan och Anna Eskilsson gjorde detta och fick bland annat möjlighet att visa upp Kulturarvs alldeles nya broschyr.

Att hembygdsrörelsen är stor visste de flesta innan, men hur stor den är nationellt och regionalt och hur Östergötlands hembygdsförbund jobbar fick vi veta mer om av Bengt Björner och Joakim Johansson. De två hann också visa på den nya sidan som hembygdsförbundet nu lanserar. Som avslutning på förmiddagspasset delade sedan Östergötlands arkivförbund traditionsenligt ut sitt kulturarvspris. Denna gång var det Barbro Behrendtz som fick ta emot priset för sitt arbete i Östgöta genealogiska förening.

Efter en vacker promenad längs industrilandskapet vid Strömmen intog vi en välsmakande lunch på kon-

serthuset, Louis de Geer. När vi kom tillbaka var det tid för en stunds arkeologi. Det var Magnus Stibéus från UV-Öst som berättade om grävningar som gjorts i centrala Norrköping. Vi höll oss sedan kvar i Norrköping ytterligare en stund. Först var det Birgitta Hjerpe som visade på de tjänster som lokalhistoriskt intresserade kan få på biblioteket. Det finns bland annat en hel del intressanta databaser på deras hemsida. Därefter tog Anne Wastesson Jonsson med oss på en resa till stadsmuseet och lade tyngdpunkten på det 30-årsfirande som genomförs i vår. Under rubriken "Mogen 30-åring söker kontakt" kommer mycket att hända. Anneli Dahlqvist från Bildningsförbundet Östergötland vidgade

sedan perspektiven genom att svepa över hela länet när hon berättade om studieförbundens och folkhögskolornas kulturarvsarbete. Det är nog mer omfattande än vad de flesta tror och Bildningsförbundet och Kulturarv Östergötland söker nu vägar att lyfta fram det arbetet än mer.

Efter kaffet fick vi en intressant föreläsning om Rökstenen och dess möjligheter som besöksmål. Det var Åse Theorell från Röks besökscentrum som med hjälp av bild, ljud och en tredimensionell animation förde deltagarna från forntid till framtid. Efter Åse tog Eva Modén från Östergötlands museum över. Hon berättade om projektet Linköpings historia på nätet, en digital historiebok. Som sista föreläsare anträdde sedan Anders Lindqvist scenen. Han berättade livfullt om den blogg han driver sedan några år tillbaka. Med utgångspunkt i Anders eget intresse för historiskt hantverk har sidan blivit ett sätt att nå likasinnade, men också en sida som innehåller en hel del allmänt intressant lokalhistoriskt material.

Som vanligt avslutades dagen med ett boklotteri och med några sammanfattande ord av arrangörerna. En omväxlande dag med många spännande och inspirerande inslag var till ända och vi kunde gå ut i det fina vårvädret.

Dan Malmsten

ASK-EKEBYBORNA HEMBYGDSFÖRENING

ÅRSPROGRAM 2011

- FREDAG 24 jun.**
Kl 11.00
Kl 13.00
MIDSOMMAR I HEMBYGDSGÅRDEN. Kl 11.00 samlas vi och smyckar midsommarstången.
musik och lekar med Karl-Gösta Lundgren och Eva Johansson. Bär gärna folkdräkt. Kaffeservering. Lotterier. Tag med lunchkorg.
- SÖNDAG 3 jul.**
Kl 14.00
FRILUFTSGUDSTJÄNST I HEMBYGDSGÅRDEN. Stefan Bjuvsjö.
Kaffeservering.
- LÖRDAG 16 jul.**
Kl 10.00 - 16.00
HANTVERKSDAG I HEMBYGDSGÅRDEN. Försäljning av hantverk.
Kaffeservering. Lotterier. Vill du sälja något eller hjälpa till, tag kontakt med Anne-Marie Brandt tel. 0141-41197 eller 0768-121553.
- LÖRDAG 20 aug.**
Kl 14.00
SPELMANSSTÄMMA I HEMBYGDSGÅRDEN. Per Eckerbom leder stämman.
Kaffeservering. Lotterier.
- FREDAG 23 sep.**
Kl 18.30
ÅKE LARSSON OCH BJÖRN STARK BERÄTTAR I HEMBYGDSGÅRDEN.
Kaffeservering. Lotterier.
- FREDAG 7 okt.**
Kl 18.30
BERÄTTARKVÄLL I HEMBYGDSGÅRDEN. Jörgen Andersson från Rönninge lantbruks- och kulturby i Täby norr om Stockholm berättar om sin livsresa från Vikbolandet till Täby. Ärtsoppa och punsch serveras. Lotterier.
- LÖRDAG 22 okt.**
Kl 10.00
HÖSTSTÄDNING OCH LÖVRÄFSNING I HEMBYGDSGÅRDEN.
Föreningen bjuder på soppa
- LÖRDAG 3 dec.**
Kl 10.00 - 16.00
JULMARKNAD I HEMBYGDSGÅRDEN. Försäljning av hantverk. Kaffeservering. Lotterier. Vill du sälja något eller hjälpa till, tag kontakt med Eva Johansson 013-158855.

Hembygdsgården är öppen söndagar kl 13.00 - 16.00 fr.o.m 8 maj t.o.m 28 augusti. Då finns det alltid någon från föreningen som guidar. Pingstdagen 12 juni, är det stängt. När Hembygdsgården är uthyrd är tillträdet begränsat. **TITTA GÄRNA IN PÅ VÅR HEMSIDA www.askekeby.se**

Högbyboken

Berättelser om Högby Sockens historia har samlats i en bok med titeln Högbyminnen. En nitisk grupp inom ortens hembygdsförening har i form av studiecirkel arbetat fram en innehållsrik och mycket snyggt presenterad bok.

Det framhålls i förordet att beteckningen "socken" tycks kunna kvarstå som begrepp i statliga sammanhang. Det är därför man valt att tala om Högby "socken". Den tidigare Högby församling är numera sammanslagen med Mjölby till en enhet.

Men nog ger det lite av trygghetskänsla att något av det gamla och ursprungliga fortfarande får finnas kvar i handlingarna.

Högby är en socken med urgammal historia. Här bodde människor för 9.000 år sedan. Trakterna kring Vadstena och största delen av östgötaslätten anses enligt hävderna vara platsen för kulturens vagga i landet.

Boken berättar om ägoskiften, gårdars tillväxt och nedläggelse, om isupptagning i Skogssjön på den tiden det begav sig. Ett informativt kapitel om skola väcker minnen, det är också kompletterat med uppsats ur "en blå skrivbok" mysig och äkta läsning.

Ett mycket intressant inslag handlar om Skrukeby kyrkogård och den gamla kyrkan snyggt kompletterat med foton och teckningar.

Men ett yngre Högby har också fått tillbörligt utrymme. Gårdshistoria till exempel Skogsjö Gård och Viringe Gård. Viringe, benämnd en försvunnen gård beskrivs liksom Skogsjö med tidstypiskt bildmaterial. Helt igenom är bildmaterialet i boken rikligt och Högbyminnen visar hur snygg layout man kan göra med blandning av färg och svartvitt.

Boken berättar också om Lycketorp och föreningshuset där som blev aktuell samlingslokal, när föreningslivet började blomstra..

Boken är inte enbart av intresse för de boende i socknen. Den ger en bild av hur landsbygden växte och förändrades i likhet med andra socknar-orter i vår landskapsdel under en viss tidslålder.

Det ligger ett beundransvärt arbete bakom boken och den förmedlar dessutom både stark känsla får bygden och dess historia. Högbyminnen kan med all säkerhet uppfylla studiegruppens förhoppningar:

"Locka andra att forska, ställa samman och förmedla sin egen bygds historia."

Ing-Marie Hagelin

Informationslänkar från Riksantikvarieämbetet UV Öst

Som komplement till den uppskattade föreläsningen om fornminnesregistret, kulturlämningar och lagskydd som hölls av Pia Nilsson från Riksantikvarieämbetet UV Öst på årets januarikonferens, så kommer här på begäran tillhörande webblänkar med information och material.

De flesta av landets kartor finns på lantmäteriets hemsida www.lantmateriet.se. Sök sedan via tjänsten till höger på sidan "Historiska kartor".

De äldsta kartorna (1630-1655) finns sedan nyligen tillgängliga på Riksarkivets hemsida. Kartorna och

all text på dem (transkriberad) finns dessutom sökbara i olika kombinationer:

www.riksarkivet.se/geometriska.

Äldsta kända skriftliga belägg för namn finns på Institutet för språk och folkminnen: www.sofi.se/ortnamnsregistret.

Medeltida handlingar kan man söka på Svenskt diplomariums huvudkartotek:

www.riksarkivet.se/default.aspx?id=8004.

För kung och fosterland - om soldater och ryttare i Tjällmo 1720-1901

Så heter min nya bok, som tagit mig dryga tre år att få klar. I den har jag kartlagt sexton soldattorp, fyra ryttartorp, dessutom boställen för löjtnanter, pükslagare, trumslagare och hovslagare i Tjällmo. Drygt 250 familjer på dessa hemman har spårats och följts från födelse till död mer eller mindre utförligt. En del finns det mycket om, en del andra har det varit besvärligt att hitta uppgifter om.

Jag började med att studera generalmönsterrullorna, som skrevs vart tredje år. Genom att följa rotarna genom åren, antecknade jag först vilka soldater eller ryttare som avlöste varandra. Därefter lusläste jag sockenprotokoll och domböcker och förde efter hand in händelser, som familjerna varit delaktiga i. I den mån det fanns bouppteckningar studerade jag också dessa.

I sockenprotokollen upptäckte jag bland annat uppgifter om ortens fattigvård och tyvärr hamnade väldigt många soldatfamiljer bland dem, som behövde stöd med pengar eller säd. Livet efter avskedet var oftast ingen dans på rosor för dessa, som på sätt och vis vikt sina liv åt att försvara vårt land

Läsningen av domböckerna var i så fall roligare. Här togs visserligen upp mål om bråk och osämjor, men även sådant som man kunde dra på smilbandet åt. Jag hittade också viktig information om händelser i Tjällmo, som är intressanta för oss idag: tingshusets byggnation, om när ena flygeln till Gästgivaregården brann och uppgifter om varför bränneriet i Hättorp flög i luften. Sådana händelser finns också med i boken.

Man frapperas av de tuffa villkoren en soldatfamilj trots allt levde under. Särskilt tänker jag då på kvinnorna i krigstid. Inte nog med att de fick huvudansvaret för hus och hem. Även arbetet i ladugård och på åker och äng skulle skötas. Blev de änkor och stod där med en stor barnaskara, fick de själva hitta en lösning. Inom tre månader kastades de ut ur soldat- eller ryttartorpet, om de inte kunde tänka sig att gifta sig med nykomlingen, förstås. Rotebönderna tog inget som helst ansvar för familjerna. Några änkor hade svårt att få ut sin rättmätiga ersättning från rotebönderna. Det gällde verkligen för dem att ha skinn på näsan. Många änkor hamnade i stor misär på fattighuset sin sista tid.

Ni ska få ett smakprov ur boken och jag väljer då att berätta något av det som står om Jacob Pettersson Hultbom (1770-1836). Han var soldat på roten N:o 136 Lilla Yxhult. Jacob fick anställning som soldat den 16 april 1791. Det dröjde bara till i november samma år, så slog han sina påsar ihop med Anna Danielsdotter (1764-1834). Kanske var det hans stiliga uniform eller kanske mer troligt den säkra lönen som soldat och löftet om ett eget torp, som till sist fick henne på fall. Paret fick sitt första barn strax efter giftermålet:

Sara Lotta f. 2 juni 1792

Året efter blev Jacob och Anna också fosterföräldrar till bokhållarens oäkta dotter med hushållerskan på Stora Yxhult, Maja Lisa. Det var vanligt förr, att man hade de små barnen hos sig i sängen. Nu bar det sig inte bättre än att barnet blev ihjällegat endast elva veckor gammalt. Det måste ha varit en tragedi utan dess like, men tursamt nog hittade man inget anmärkningsvärt vid undersökningen av barnet. Händelsen blev rubricerad som olyckshändelse, men hustru Anna fick ändå infinna sig hos kyrkoherden för ett allvarligt samtal.

Några år senare fick paret sitt andra barn:

Daniel Petter f. 10 dec. 1798

För Jacob väntade nu en orolig tid. Han blev uttagen till krigstjänst utomlands. 1804-05 begav sig soldaterna från Tjällmo ner till Pommern. Gustav IV Adolf tänkte, att svenskarna skulle kämpa mot den store härskaren Napoleon. För Jacobs del slutade det i fångenskap i nära fem år. Fransmännen inkvarterade fångarna i kaserner, bland annat i Rocroi inte långt från Paris. De behandlades human och fick arbetskläder för att kunna hjälpa till med lantarbete eller kanalgrävning. I det stora hela uppförde sig svenskarna väl och när en förfrågan om frigivning framställdes 1809, bifölls den. Först i början av år 1810 började Jacob den långa marschen hem till fots. Någon gång i maj månad var han hemma.

Vid hemkomsten väntade ett dystert besked. Roten hade tillsatt en ny soldat. Man trodde inte att Jacob någonsin skulle komma tillbaka. Han och familjen lyckades få arrendera Göl frälsehemman i stället. Jacob ägde bevisligen även andra kvalifikationer, för det dröjde inte länge, förrän han utnämndes till fjärdingsman.

I april 1821 uppmärksammade Hultboms hustru, Anna, att två grisar från granngården Missunna hade tagit sig in på deras rågåker. Eftersom hon mycket väl visste vilka följder det kunde få för grödan, gällde det att så fort som möjligt lura bort dem därifrån. Till sin hjälp tog hon pigan Maja Jansdotter. Pigan gick före och lockade. Efter kom Anna. Till en början gick allt som planerat. Men plötsligt vände den stora galten sig om och rusade mot Anna, knuffade omkull henne, bet och sargade henne. Maja kom snabbt till undsättning och med en påk slog hon galten, tills han släppte taget om Anna. Galten vände sig nu mot pigan, som satte av i en väldig fart och räddade sig över gärdesgården. Anna, som var svårt sårad och rejält blodig, hjälptes sedan hem och låg sedan hela sommaren till sängs i ett uselt tillstånd.

Det här var inte första gången som någon råkade ut för den fina, men folkilska avelsgalten. En sexårig pojke från Sundtorpet hade blivit biten i låret. I samband med den händelsen blev ägaren Jonas varnad, men han hade lugnt svarat, att var och en fick väl akta sig. Sedan hade hans egen dotter och en av hans tjänstepigor också råkat illa ut.

Naturligtvis blev det tingssak av det här. Jonas Jons-son på Missunna skulle stå till svars för vad galten hade åstadkommit. Nämndemannen på Hälla, Erik Andersson, fick i uppgift att kalla Jonas till tinget. Men det skulle snart visa sig vara lättare sagt än gjort. Det gick inte att få fatt på Jonas. Till sist hade Erik spikat upp kallelsen på stugdörren. På de följande tingen infann sig inte Jonas ändå. Alla vittnen hördes och alla klagomål antecknades. Efter långa förhandlingar dömde man i saken, utan att Jonas fått säga sitt. Anna fick upprättelse och plåster på sären med 25 riksdaler.

1822 bestämde sockenstämman att Jacob skulle få bygga ett hus på prostgårdens mark bredvid landsvägen. Huset kom att kallas Jacobslund och heter så än idag. Jacob reste husen på egen bekostnad med förbehållet, att när han och hans hustru var döda, skulle huset antingen rivas eller tillfalla prostgården.

Anna var den första av de två som gick bort i inflammationsfeber. Trots att Jacob själv var ganska gammal, gifte han om sig samma år med pigan Maja i berättelsen ovan och fick med henne:

Johan f. 1 okt. 1835

Lyckan blev kort. Den 24 februari 1836 dog Jacob själv och lämnade sonen faderlös bara några månader gammal. Änkan Maja gifte då om sig med en 32-

årig dräng från komministergården, Jan Persson. De fick en dotter tillsammans:

Maja Greta f. 1 april 1838

Inte heller den här gången blev lyckan långvarig. Först dog dottern fem månader gammal och året efter också den nya mannen.

Sonen Johan visade sig vara svagsint och han passades av modern Maja fram till sin död den 2 maj 1867. Maja levde sedan ensam tills lungsoten ändade hennes liv den 21 maj 1869.

Ja, det var lite av det som står att läsa om Hultbom. På samma vis har jag sammanfogat data om de andra familjerna med händelser de varit med om. Det har varit ett både roligt och intressant arbete.

Nu hoppas jag att flera kommer att ha glädje av boken.

Boken är inbunden och på 150 sidor i A4-format.

Beställning kan göras på telefon 0141-60315 eller 073- 2232132.

Pris 175 kr + emballage och porto.

Gunilla Ström

Hembygdsforskning på Internet

Vår historia finns gömd i hembygdsföreningarnas arkiv. Nu är det dags att plocka fram dessa skatter, digitalisera dem och visa dem för allmänheten! Detta kan hembygdsföreningar knutna till Sveriges Hembygdsförbund göra kostnadsfritt via den digitala byakistan Bygdeband. Där lägger föreningarna in sitt material, sparar det för framtiden och gör det tillgängligt för andra. Allt lagras säkert på Bygdebands servrar och alla kan titta på materialet på www.bygdeband.se.

Bygdeband är ett unikt sätt att göra uppgifter om hembygden tillgängliga för andra. Hembygdsföreningar kan enkelt presentera sitt arkivmaterial genom att lägga in bilder, dokument, ljudfiler och video. Platser som läggs in presenteras på en karta och till platserna kopplas personer och bilder. I kartan kan man digitalt ströva omkring och upptäcka torp, gårdar och mycket annat.

Bygdeband är ett samarbete mellan Sveriges Hembygdsförbund och Genline.

I april 1821 uppmärksammade Hultboms hustru, Anna, att två grisar från granngården Missunna hade tagit sig in på deras rågåker. Eftersom hon mycket väl visste vilka följder det kunde få för grödan, gällde det att så fort som möjligt lura bort dem därifrån. Till sin hjälp tog hon pigan Maja Jansdotter. Pigan gick före och lockade. Efter kom Anna. Till en början gick allt som planerat. Men plötsligt vände den stora galten sig om och rusade mot Anna, knuffade omkull henne, bet och sargade henne. Maja kom snabbt till undsättning och med en påk slog hon galten, tills han släppte taget om Anna. Galten vände sig nu mot pigan, som satte av i en väldig fart och räddade sig över gärdesgården. Anna, som var svårt sårad och rejält blodig, hjälptes sedan hem och låg sedan hela sommaren till sängs i ett uselt tillstånd.

Det här var inte första gången som någon råkade ut för den fina, men folkilska avelsgalten. En sexårig pojke från Sundtorpet hade blivit biten i låret. I samband med den händelsen blev ägaren Jonas varnad, men han hade lugnt svarat, att var och en fick väl akta sig. Sedan hade hans egen dotter och en av hans tjänstepigor också råkat illa ut.

Naturligtvis blev det tingssak av det här. Jonas Jons-son på Missunna skulle stå till svars för vad galten hade åstadkommit. Nämndemannen på Hälla, Erik Andersson, fick i uppgift att kalla Jonas till tinget. Men det skulle snart visa sig vara lättare sagt än gjort. Det gick inte att få fatt på Jonas. Till sist hade Erik spikat upp kallelsen på stugdörren. På de följande tingen infann sig inte Jonas ändå. Alla vittnen hördes och alla klagomål antecknades. Efter långa förhandlingar dömde man i saken, utan att Jonas fått säga sitt. Anna fick upprättelse och plåster på såren med 25 riksdaler.

1822 bestämde sockenstämman att Jacob skulle få bygga ett hus på prostgårdens mark bredvid landsvägen. Huset kom att kallas Jacobslund och heter så än idag. Jacob reste husen på egen bekostnad med förbehållet, att när han och hans hustru var döda, skulle huset antingen rivas eller tillfalla prostgården.

Anna var den första av de två som gick bort i inflammationsfeber. Trots att Jacob själv var ganska gammal, gifte han om sig samma år med pigan Maja i berättelsen ovan och fick med henne:

Johan f. 1 okt. 1835

Lyckan blev kort. Den 24 februari 1836 dog Jacob själv och lämnade sonen faderlös bara några månader gammal. Änkan Maja gifte då om sig med en 32-

årig dräng från komministergården, Jan Persson. De fick en dotter tillsammans:

Maja Greta f. 1 april 1838

Inte heller den här gången blev lyckan långvarig. Först dog dottern fem månader gammal och året efter också den nya mannen.

Sonen Johan visade sig vara svagsint och han passades av modern Maja fram till sin död den 2 maj 1867. Maja levde sedan ensam tills lungsoten ändade hennes liv den 21 maj 1869.

Ja, det var lite av det som står att läsa om Hultbom. På samma vis har jag sammanfogat data om de andra familjerna med händelser de varit med om. Det har varit ett både roligt och intressant arbete.

Nu hoppas jag att flera kommer att ha glädje av boken.

Boken är inbunden och på 150 sidor i A4-format.

Beställning kan göras på telefon 0141-60315 eller 073- 2232132.

Pris 175 kr + emballage och porto.

Gunilla Ström

Hembygdsforskning på Internet

Vår historia finns gömd i hembygdsföreningarnas arkiv. Nu är det dags att plocka fram dessa skatter, digitalisera dem och visa dem för allmänheten! Detta kan hembygdsföreningar knutna till Sveriges Hembygdsförbund göra kostnadsfritt via den digitala byakistan Bygdeband. Där lägger föreningarna in sitt material, sparar det för framtiden och gör det tillgängligt för andra. Allt lagras säkert på Bygdebands servrar och alla kan titta på materialet på www.bygdeband.se.

Bygdeband är ett unikt sätt att göra uppgifter om hembygden tillgängliga för andra. Hembygdsföreningar kan enkelt presentera sitt arkivmaterial genom att lägga in bilder, dokument, ljudfiler och video. Platser som läggs in presenteras på en karta och till platserna kopplas personer och bilder. I kartan kan man digitalt ströva omkring och upptäcka torp, gårdar och mycket annat.

Bygdeband är ett samarbete mellan Sveriges Hembygdsförbund och Genline.

Östergötlands Hembygdsförbunds Årsmöte 2011

I det vackraste av majväder avhölls Hembygdsförbundets årsmöte 14 maj med Vånga Hembygdsförening som värd. Den ståtliga kyrkan var samlingsplats och 30 av länets föreningar med totalt 86 medlemmar fanns representerade.

Landshövding Elisabeth Nilsson var hedersgäst och gav hembygdsförbundets medlemmar varma lovord för alla ideella insatser som görs.

En uppskattad inledning av dagens förhandlingar var demonstrationen av ett gammalt psalmodikon som helt stilriktigt i händerna på Ingemar Lager inledde dagen med psalmen Din klara sol går åter upp. Efter välkomsthälsning av Vångas ordförande Harry Larsson redogjorde vice ordförande Inga-Britta Adolfsen för Hembygdsförbundets arbete under det gångna verksamhetsåret och planer inför nya arbetsåret. Det följdes sedan av landshövding Elisabeth Nilsson som med värme och engagemang framförde synpunkter på allt värdefullt arbete som utförs inom hembygdsrörelsen. Hon poängterade speciellt de många ideellt arbetande pensionärerna och hur stor betydelse deras kunskaper och verksamhet har för hembygdsrörelsen.

Landshövdingen breddade dessutom sitt tal genom att peka på hur stor vikt det måste läggas på allt övrigt

föreningsarbete som utförs i länet och framhöll som ett exempel det för året aktuella kring Göta Kanals jubileum. Mycket glädjande kunde åhörarna konstatera av vi fått en landshövding som har äkta känsla bakom vackra ord. En supporter för vårt arbete inom hembygdsrörelsen.

Årsmötesförhandlingarna med Birger Swanström från riksorganisationen som ordförande erbjöd inte några överraskningar och valberedningen hade gjort ett gott kap genom att hitta den nya ordföranden Denny Lawrot som ersättare för Magnus Davidsson. Vår nya ordförande presenterar sig själv i tidningens Ordförandens rader och att det är ett bra val framgick klart av de visioner inför uppdraget som årsmötesdeltagarna fick ta del av.

-Jag vill arbeta för en levande landsbygd och känner att jag nu får den möjligheten. Det kommer att bli en utmaning för mig, sade han i ett kortare jungfrutal..

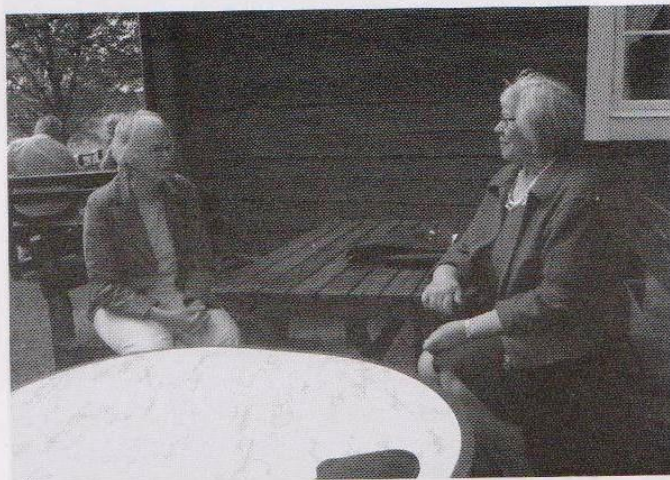
Vånga kyrka var en rymlig och mycket vacker miljö för ett årsmöte. En läktare avdelad som kafferum och möjlighet att avskilja från själva kyrkorummet med gardiner visar på stora möjligheter till användandet av snålt besökta kyrkor som församlingshem. Fördöme och modell för andra församlingar kan man förmoda?.

Lunchen intogs på närliggande Bergmansgården och till mångas förnöjelse hade den traditionella ärtsoppan - liksom förra året i Rejmyre - bytts ut mot sillbordet.

Stort nöje fick också deltagarna av rundvandringen i hembygdsgården med välbevarade och tidstypiskt

Birgitta Gustavsson, Risinge hembygdsförening och till höger Ingrid Staaf. Ödeshögs hembygdsförening

inredda byggnader och därtill en fascinerande vy över landsbygden runt omkring.

Det är en underbart välskött hembygdsgård och man känner direkt att här är hjärtat med

Vi serverades eftermiddagskaffe i en hembygdssal med öppen spis och tidstrogen inredning som verkligen gör skäl för namnet och skapar rätt atmosfär. Här berättar allt om gedigna kunskaper kring vårdandet av byggnader, inventarier och inredning.

Vad som uppskattades av årsmötesdeltagarna förutom delikat förtäring var också hembygdsdräkterna som flera av Vångas damer var iklädda. Det förstärker känslan av tradition och tidsperspektiv.

Det var stor tacksamhet från gästande föreningsledamöter och en försäkran att Vånga hembygdsgård är en plats man gärna återkommer till.

Ing-Marie Hagelin

Den gamla bilden.

Hembygdsbladet börjar här med att visa gamla bilder och vi hade tänkt rubriken "Den gamla bilden."

Hör av er till tidningen. Det kan vara bilder från yngre dagar, 30-40-50 inte bara århundraden tillbaka men allt är välkommet

Redaktionen

Klassfoto
Åtvidabergs Folkskola.
Klass 6 A Vårterminen 1943
Lärare Daniel Stenman
Fotograf Jan E. Torin
Per Alsefelt har skickat bilden.

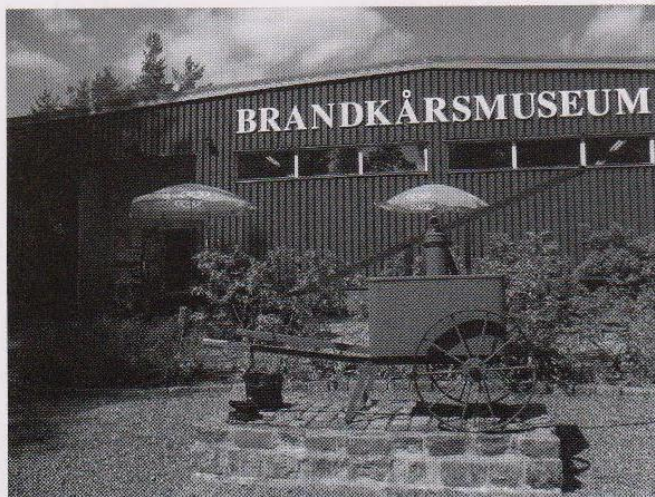

Majresa i ett fagert Östergyllen.

Det mest strålande majväder mötte gruppen med museiombud vid avfärd till årets majresa den 21 maj. 17 personer med Anita Löfgren Ek som resesledare hade samlats vid Östergötlands museum med resmålen Brandkårmuseet i Simonstorp och Marmorbruksmuseet på programmet.

Vårt län kan uppvisa storslagen och omväxlande natur och den aktuella söndagen fick resenärerna ta del av utbudet. Till att börja med, på smal och slingrig men vackert majgrönskande väg kom vi fram till Simonstorp som första mål. Där inne i björkskogen låg sedan Brandkårmuseet väl synligt på en höjd

Besökare som tar sig fram till museibyggnaden blir inte besvikna. Ryktet hade gått före oss, det är Sveriges största brandkårmuseum och både innehåll och uppbyggnad är respektingivande. Här möter rader av rödglänsande lack och all slags utrustning som varit till användning. Det äldsta fordonet är daterat 1732 och här står också två mastiga hästar uppstallade, modeller i naturlig storlek. Nog var brandskyddet välutrustat efter de resurser som stod till buds även före motorens tidsålder.

Brandkårmuseet i Simonstorp

Michael Strid är en entusiastisk och sakkunnig guide med de mest intressanta kommentarer i marginalerna. Här är hjärtat med i guidningen och glädjen över att få visa dyrgriparna smittar av sig till lyssnarna.

Man blir också imponerad av allt det ideella arbete som lagts ner på inventarier för att iordningställa och

den nyfikenhet som fått idealisterna-fansen att aldrig tröttna på att leta efter mer. Fynden kan nämligen vara gömda och återanvända under de mest underliga förhållanden.

Vi stannar vid en grålackerad glansig skåpbil, modell ambulans och får höra Michael Strid berätta bilens historia.

Den hade räddats från skrotning och förvandlats till en pickup men en person med intresse för veteranbilar som såg bilen, fick höra att den var till salu. Intresset vaknade direkt och det blev ägarbyte.

Karosseriet saknades vid affären men det återfanns. Det fanns höns på gården och husmor hade använt det som extra hönshus. Det hade också haft ytterligare användning, nämligen som rymlig bikupa. Nu visade det sig också till nya ägarens belåtenhet att de ursprungliga fönstren fanns kvar oskadda och förvarade på vinden..

Det hittades senare ritningar i bilen som antydde tidigare användningsområde, ägaren tog kontakt med museet och efter många turer står nu den gamla ambulansen på, törs man nog kalla det, hedersplats -- men endast deponerad -- hos museet.

Här finns många dyrgripar att förmedla fakta kring. En brandbil som donerats från Danmark är ett exempel. Museets innehav består också av en stor mängd mindre föremål, det som gör helheten i ett museum och som tagits väl tillvara.

Tack vare erfarenhet, kunskaper i ämnet och villiga krafter har Simonstorp sedan 2002 sitt brandkårmuseum. Intresset ökar, rykten sprider sig och Brandkårmuseet i Simonstorp har cirka 3.000 besökare varje år. För den nostalgiska motorentusiasten naturligtvis ett måste att besöka.

Men för majresenärerna väntar nya besöksmål. Det är dags för lunch och vägen till lunchstället där stekt strömming med potatismos väntar, dagsfärs strömming vad annars här i havsbandet. Den smala åldriga E-fyran blir vägen till lunchrestaurangen Ettan med Hantverkscafé adress Strandvägen i Krokek och ger en ny vy av länet.

Älsdsta föremålet i museet från 1888

För att citera Anita:

--Det känns inte som man vore i Östergötland längre!

Havsluft, båtar, till och med en större modell ute på redan. Solglitter på vattnet och hög turiststämning vid hamnen.

Men för museiombuden går resan snart vidare och nu till Marmorbrukets museum i Kolmården.

Östergötlands Hembygdsblad 2-2011

Ny natur. Karga skogklädda stenväggar och branter. Uthuggna stenblock dekorerar vägen fram till Museet.

Här möter oss ännu en stor entusiast, Christer Eriksson. Hans släkt har hört till de anställda sedan början av 1900-talet och traditionen tycks fortsätta.

- Mina barnbarn kommer att föra den vidare, menar

Christer Eriksson guidade och informerade om museet och de arbetsförhållanden som rådde där.

Christer.

Här är visserligen försommarfagert och ljust men de gigantiska huggna blocken placerade framför museets gavel förmedlar ett allvar. Arbetet vid bruket var heller ingen lättsam syssla, här jobbade inga frökenhänder. Trots kontinuerlig maskinell utveckling var det manuella handlaget en viktig del.

Christer visar smedjan där flera städ är placerade runt ugnen. Det får sin förklaring, här erbjuds kurser för intresserade med smide som hobby. Samma sak med en snickarverkstad vägg i vägg, utrymmen och intressen har väl tillvaratagits.

Vi fortsätter till de områden där marmor brutits och får lyssna till information om tidigare

arbetssituationer. På sin tid var det närmast ett imperium med jordbruk, skogsbruk, trädgårdsskötsel som byggts upp kring verksamheten med disponenten som närmast Gud fader själv --för att citera Christer.

De stora åren i bruket var från 1930 fram till 1969.. Man hade bland annat stor export på USA. Australien, Italien.

--Den italienska carraramarmorn var inte lika stark som vår, säger Christer och förklarar också att trots hårdheten är marmor ett känsligt material.

Inne i museet demonstrerar Christer de maskiner som fortfarande kan vara i bruk och visar samtidigt på några mortlar med defekter.

--Man kommer kanske till sista stadiet och så händer det. Ett felgrepp, en miss och produkten är värdelös. Kanske flera dagars arbete bortkastat.

En litet rum i museet har utnyttjats för exponering av en mängd prydnadsföremål. Mycket personligt designade förklarar Christer.

-Det är prylar som tillverkats av de anställda lite vid sidan om, kanske i samband med frukostrasten!

I rummet visas också prov på alla de skiftningar i färg och ådring som marmor kan uppvisa. Mest känd och berömd är den "gröna kolmårdsmarmor".

Användningsområdet var stort i samband med byggnationer.

--Det var ett starkt och vackert material för trappor, golv och fönsterbänkar.

Den byggnad som nu inretts till museum är resultat av många arbetstimmar utförda av hembygdsföreningens medlemmar. Den gamla verkstaden var i mycket slitet och dåligt skick när föreningen fick ta över för upprustning

.. I nära anslutning till museet finns disponentvillan som blivit ett populärt Bed & Breakfast. Besöket i den stilriktigt inredda villan där eftermiddagskaffe serverades fick också bli avslutningen på majresan 2011. Som facit mycket välplanerad med dagen väl utnyttjad - men utan jäkt. Allt till bussresenärernas stora behållning.

Text & foto Ing-Marie Hagelin

HEMBYGDSFÖRSÄKRINGEN

Sveriges Hembygdsförbund

FÖREMÅLSDOKUMENTATION

Föremålsdokumentation genom inventarielistor, foton, filmer, beskrivningar av föremålet mm är inte bara viktig ur kulturhistorisk synvinkel utan också när det gäller att få ut rätt försäkringsersättning i samband med en skada. För kulturhistoriskt värdefulla föremål är dokumentation av föremålet en förutsättning för att försäkringsersättning skall kunna utbetalas.

ANSTÄLLDA

Inte bara de som ideellt utför ett uppdrag åt föreningen eller besökare på föreningens egna arrangemang kan omfattas av grundförsäkringens olycksfallsförsäkring. De som arbetar åt föreningen högst 16 timmar per vecka och uppbär lön kan försäkras till en kostnad av 100 kr per person och år. Namn och personnummer på dem som skall försäkras måste meddelas till Hembygdsförsäkringen. Anställda som arbetar 17 timmar per vecka eller mer försäkras genom AMF.

SKADEDJUR

Objudna gäster i form av skadedjur omfattas inte av försäkringen. Vill ni försäkra er mot hussvamp, husbock och hästmyra och även andra skadedjur, kontakta närmaste Anticimexkontor.

PÅMINNELSER

Det finns fortfarande bidrag att ansöka om för de föreningar som vill förbättra sin säkerhet.

Den uppdaterade försäkringsteckningen måste skickas in även om försäkringsbehovet är oförändrat.

Har ni frågor kontakta försäkringskansliet!

Hembygdsförsäkringen,
Östra Långgatan 30A, 432 41 Varberg
hembygdsforsakringen@hembygd.se 0200-22 00 55

Bygdeband närmar sig 400 anslutna föreningar – Sveriges största kulturdatabas på Internet?

I mars 2008 gick den första föreningen med i Bygdeband och nu, drygt tre år senare, är Bygdeband i rask takt på gång att nå den magiska gränsen 400 anslutna föreningar – en milstolpe är på väg att passeras!

Med djupa rötter i hembygdsrörelsen formade visionären David Fogelberg från Valdemarsvik under flera år det som skulle komma att bli Bygdeband. Samverkan med Gensline, företaget bakom idén att digitalisera de svenska kyrkböckerna, har borgat för en brett upplagd satsning som visat sig fungera väl.

Utvecklingen har följt den förväntade kurvan, en i början lite trevande start med därpå successivt ökande acceleration vilket gäller för både antalet anslutna föreningar och inmatade dokument, bilder och andra typer av filer.

Strävan är att det ska finnas en fadder för Bygdeband i varje län och till min stora glädje kan vi nu konstatera att det finns åtta, synnerligen aktiva och kompetenta eldsjälar. De åtta finns på följande platser: Södermanland, Värmland, Skåne, Södra Östergötland/Norra Kalmar, Gotland, Västmanland, Kronoberg och Öland. Faddrarna betyder oerhört mycket för den lokala föreningen och stöttar med både tips och handfast hjälp – till stor glädje för många föreningar när de just gått med i Bygdeband.

Under det första året fördes en mängd synpunkter fram över hur Bygdeband skulle kunna förbättras, t ex fotoalbumsfunktion och multipel uppladdning samt ett mer användarvänligt användargränssnitt. Dessa förbättringar, och många till, är nu gjorda och löpande sker förbättringar och uppdateringar vilket medför att Bygdeband stadigt och kontinuerligt vässas och utvecklas till gagn för både anslutna föreningar och allmänheten.

Några fakta som jag särskilt vill trycka på, är:

- att föreningarna äger och kontrollerar det material man matar in i Bygdeband
- att föreningen själv avgör om inmatat material ska visas för allmänheten eller ej
- att föreningen är ansvarig utgivare i enlighet med punkterna ovan
- att Bygdeband är gratis för föreningarna
- att Bygdeband alltid kommer att ha minst ett "lager" information gratis till allmänheten
- att föreningar anslutna till SHF tar del av den återbäring som uppstår från framtida försäljning av grundabonnemang till allmänheten
- att föreningar ej anslutna till SHF kan gå med i Bygdeband men tar ej del av återbäringen enligt punkten ovan
- att SHF Riksstämman, styrelse och generalsekreterare stödjer Bygdeband som koncept, idé och verksamhet

Bygdeband är en central komponent för hembygdsrörelsens utveckling och breda kontaktyta med samhället i övrigt. Och gratis för föreningarna.

Bygdeband är en fantastisk möjlighet för föreningarna att nå ut med sina arkiv till allmänheten och samtidigt säkra informationen för kommande generationer.

Välkommen till Bygdeband!

Peter Wallenskog

Projektledare Bygdeband

peter.wallenskog@gensline.se

070-655 05 05

www.bygdeband.se www.gensline.se

Posttidning B

Avsändare:

Östergötlands Hembygdsblad

Magnus Davidsson

Box 254

590 21 Väderstad

